

Nieuw in NORA: themaprinicipes

Wijzigingsvoorstel NORA: mogelijk maken om themaprinicipes en uitwerkingen van afgeleide principes toe te voegen vanuit een thema

Versie 0.1	Eerste tekst op basis van gesprekken Joris en Ellen	13-05-2019	Marieke Vos (ICTU)
Versie 0.2	Opmerkingen Joris	15-05-2019	Joris Dirks (ICTU)
Versie 0.3	Feedback verwerkt	15-05-2019	Marieke Vos (ICTU)

Ter besluitvorming:

NORA Beheer & Doorontwikkeling vraagt de Gebruikersraad om in te stemmen met dit wijzigingsvoorstel.

Inhoud

Aanleiding wijziging	2
Doel wijziging	2
Scope wijziging	2
Randvoorwaarden	3
Voorstel: voeg opties themaprincipe en uitwerking toe.....	3
Thema-specifieke uitwerking van een bestaand afgeleid principe	3
Wanneer wel/niet gebruiken?	3
Eigenschappen	4
Themaprinicipes.....	4
Wanneer wel/niet gebruiken?	4
Eigenschappen	5
Flexibiliteit in governance en status themaprinicipes	5

Aanleiding wijziging

De Thema's van NORA bestaan voor een flink deel uit good practices, aanbevelingen en uitleg van begrippen. Naarmate er meer kennis wordt opgebouwd en uitgewisseld wordt het soms tijd om meer richtinggevende uitspraken te doen: wat zou je eigenlijk moeten doen of regelen als je diensten (door-)ontwikkelt met dit thema in je achterhoofd? Het kan dan gaan om volledig nieuwe uitspraken (principes) of om concretisering van bestaande uitspraken (thema-specifieke uitwerkingen).

In twee thema's (privacy en beveiliging) zijn in feite al richtinggevende uitspraken opgenomen, doordat bij de samenwerking met CIP besloten is de Privacy Baseline en de BIO Thema normenkaders te ontsluiten via NORA. De manier waarop deze twee zijn opgenomen in het NORA-kennismodel is echter te veel maatwerk naar de ontstaansgeschiedenis van ISOR om een op een geschikt te zijn voor andere thema's.

Doel wijziging

We willen met dit voorstel:

- Tegemoetkomen aan de behoefte van thema's om richtinggevende uitspraken te kunnen toevoegen binnen hun eigen thema
- De integriteit van de NORA bevorderen door de samenhang van de generieke (basis en afgeleide) principes en uitwerkingen of principes in thema's te structureren
- Een generieke oplossing kiezen die genoeg flexibiliteit biedt voor thema's met verschillende processen en snelheden
- Gebruikers met twee verschillende aanvliegroutes beide goed bedienen: vanuit het thema en vanuit de principes moet je een overzichtelijk en begrijpelijk beeld kunnen krijgen van de structuur en inhoud
- Per advies of uitspraak aan kunnen geven wat de status is (concept, actueel, uitgefaseerd, vervangen door iets anders), binnen welke context ze relevant zijn (voor alle diensten of binnen een thema, domein of bestuurslaag) en in hoeverre ze voorschrijvend zijn (van good practice tot wettelijke verplichting)

Scope wijziging

Deze wijziging is uitsluitend een technische wijziging van het kennismodel, zonder directe inhoudelijke invulling. . Wanneer deze uitbreiding van het kennismodel is geaccordeerd, krijgen thema-werkgroepen de mogelijkheid in hun eigen tempo inhoudelijke concepten te maken van richtinggevende uitspraken binnen hun thema. In NORAonline zijn deze duidelijk herkenbaar als concepten.

Zodra de community tevreden is met de concepten of feedback wil voor de verdere ontwikkeling kunnen deze voor een inhoudelijke behandeling op de agenda van de Gebruikersraad worden gezet, eventueel in combinatie met een openbare consultatie. Dit is in beginsel niet ter besluitvorming maar ter consultatie: de thema-community gaat over de inhoud van het thema.

Reden om deze technische wijziging voor te leggen aan de Gebruikersraad is dat vanuit de Afgeleide Principes, die niet gewijzigd mogen worden zonder toestemming vanuit de Gebruikersraad, relaties met de nieuwe themaprinicipes en uitwerkingen zichtbaar worden. Dit wilden we niet doen zonder expliciete goedkeuring van de Gebruikersraad. Tegelijk willen we voorkomen dat een inhoudelijk voorstel voor specifieke themaprinicipes of uitwerkingen te lijden

heeft onder de meer technische discussie over de positionering er van. Aan een deelbaar inhoudelijk concept gaan immers heel wat vrijwillige werkuren vanuit de community vooraf.

Randvoorwaarden

Thema's mogen alleen richtinggevende uitspraken doen als:

- De indieners van de uitspraken aantoonbaar kennis hebben op het onderwerp
- Er ruimte is en blijft om feedback te geven op de uitspraken, inclusief commitment vanuit de community om deze te verwerken
- Er overleg is geweest met NORA Beheer & Doorontwikkeling om te bepalen hoe ze in het totaalbeeld van NORA (inhoudelijk en kennismodel) passen
- Ze niet in tegenspraak zijn met bestaande Basis- of Afgeleide Principes van NORA, of er direct een proces gestart is om die tegenspraak op te heffen (wijzigingsvoorstel op een principe). In het laatste geval blijft de nieuwe uitspraak een concept totdat de voorgestelde wijziging met succes door de Gebruikersraad is gekomen.

Voorstel: voeg opties themaprincipe en uitwerking toe

NORA Beheer & Doorontwikkeling wil twee opties toevoegen aan het huidige kennismodel:

1. de thema-specifieke uitwerking van een bestaand afgeleid principe
2. het themaprincipe

De beide opties (elementtypen) zijn aanvullend op elkaar en verschillen zowel in doel als vorm van elkaar. NORA beheer & ontwikkeling zal de redacties van thema's stimuleren en ondersteunen bij het correct toepassen van deze opties.

Thema-specifieke uitwerking van een bestaand afgeleid principe

Afgeleide Principes (AP) hebben in de context van een thema soms meer specifieke implicaties dan genoemd zijn bij het AP zelf. Themabezoekers online hebben behoefte aan die specifieke uitwerking, maar om toepassing van NORA in de breedte te bevorderen wil je hen tevens wijzen op het bredere principe. De bezoekers van het principe wil je om die zelfde reden wijzen op de uitwerking in de verschillende thema's, op een manier die hen niet in de weg zit als dat thema voor hun eigen project minder belangrijk of irrelevant is.

Thema-specifieke uitwerkingen maken dit mogelijk: Op de principe-pagina worden alle uitwerkingen van het principe getoond als implicaties, onder een sub-kopje met de thema-naam. Hierbij heb je de gelegenheid om door te klikken naar de volledige uitwerking, waar extra toelichting staat. Op pagina's binnen het thema kunnen de uitwerkingen volledig getoond worden, je kunt bepaalde eigenschappen opvragen of een lijst of tabel tonen van de gewenste uitwerkingen.

Wanneer wel/niet gebruiken?

Dit is alleen een goede optie als het AP zelf relevant is voor het thema, de implicaties daadwerkelijk voortkomen uit de stelling/rationale en de implicaties binnen het thema anders zijn (of specifieker of ingrijpender) dan buiten het thema. Implicaties die een wijziging van het thema eisen of die ook buiten het thema relevant zijn kun je niet op deze manier toevoegen, hiervoor is de algemene wijzigingsprocedure voor Afgeleide Principes van toepassing.

De uitwerking van een AP is zelf geen principe: het heeft geen stelling, rationale of verdere laag met implicaties. Het verandert dus in feite niets aan de verplichtingen voor overheidsorganisaties, maar lift mee op de verplichting van het AP. Als een organisatie Pas-toe-of-leg uit toepast op de AP's dan

zal deze logischerwijs het hele AP beoordelen, waarbij de keuze om de implicaties vanuit bepaalde thema's al dan niet toe te passen hopelijk bepaald wordt door de vraag of dit thema voor hen relevant is.

Eigenschappen

De volgende eigenschappen horen bij het elementtype uitwerking (**vetgedrukt** = verplichte eigenschap, *cursief* = extra optie, gewone tekst = aanbevolen eigenschap):

- **Naam: Principenaam – Themanaam** (indien er meer uitwerkingen zijn per AP, zal hier een ander formaat moeten worden bedacht)
- **Toelichting:** de impact die het thema heeft voor het AP
- **Implicaties:** specifieke implicaties bij dit AP die horen bij het thema
- **Voorbeelden:** tekstje dat voorbeeld weergeeft
- **Status actualiteit:** concept, actueel, vervangen, uitgefaseerd
- **Realiseert:** Afgeleid principe (s) waar het bij hoort
- **Onderdeel van:** het thema waar het bij hoort
- **Heeft bron:** het (externe) document waar de uitwerking uit gehaald is (indien van toepassing)
- **Afbeelding:** (indien gewenst)
- **Alt-tekst:** beschrijving afbeelding (bij afbeelding verplicht)
- **Vastgesteld in:** Gremium of vergadering waarin concept is goedgekeurd (indien van toepassing)

Themaprincipes

Soms is een losse tip of best practice niet voldoende en vraagt de gebruiker om een meer sturend instrument om een thema goed mee te wegen in het ontwerpen en ontwikkelen van diensten en processen. Vanuit de kennis die in het thema bij elkaar komt is er de mogelijkheid en de wens om aan die behoefte tegemoet te komen. Dan kun je samen een themaprincipe opstellen. Dat doe je altijd eerst in concept om er feedback op te krijgen en vervolgens, bij voldoende draagvlak, geef je er de status 'actueel' aan mee.

Een themaprincipe heeft de vorm en inhoud van een principe: een stelling beschrijft de gewenste situatie, de rationale legt uit waarom je dit wilt en implicaties beschrijven wat er nodig is om die situatie te realiseren. Themaprincipes staan primair vermeld onder het thema, niet bij de principes. Wel is elk themaprincipe verbonden met tenminste één afgeleid principe of basisprincipe, dat het helpt realiseren. Op de pagina van dit principe en op de overzichtspagina's is deze relatie zichtbaar en kun je doorklikken naar gerelateerde themaprincipes uit alle thema's.

Wanneer wel/niet gebruiken?

In tegenstelling tot Afgeleide Principes zijn themaprincipes niet generiek toepasbaar en voorschrijvend voor alle diensten, maar alleen relevant als je diensten (door-)ontwikkelt waarbij het thema relevant is. Themaprincipes vallen niet onder de wijzigingsprocedure voor afgeleide en basisprincipes en worden opgesteld, bijgehouden en gewijzigd door de community die ze heeft ingebracht.

Omdat themaprincipes dezelfde opzet volgen als afgeleide principes is het eenvoudig mogelijk om, wanneer het bij nader inzien toch generiek toepasbaar bleek en/of er behoefte is om het officieel voor te schrijven, een themaprincipe in te dienen bij de Gebruikersraad als afgeleid principe volgens

de gewone wijzigingsprocedure. Over het algemeen zal de tekst dan wel meer algemeen gemaakt moeten worden in overleg met andere gebruikers van buiten de thema-community.

Eigenschappen

De volgende eigenschappen horen bij het elementtype uitwerking (**vetgedrukt** = verplichte eigenschap, *cursief* = extra optie, gewone tekst = aanbevolen eigenschap):

- **Naam:** korte titel
- **ID:** bv "T-ZWo1" (T voor themaprincipe; tweeletter-afkorting van thema; volgnummer met voorloopnul)
- **Stelling:** een korte voorwaarde waar aan voldaan moet worden
- **Rationale:** een uitleg. Zie voorbeelden in AP's
- **Implicaties:** ongeordende lijst met 'eisen' waar aan voldaan moet worden.
- **Voorbeelden:** tekstje met beschrijving voorbeeld(en)
- **Status actualiteit:** concept, actueel, vervangen, uitgefaseerd
- **Status Toelichting:** verplicht als status niet 'actueel' is, tekstje die uitleg geeft bij de status
- **Afbeelding:** Door NORA Beheer & Doorontwikkeling te ontwerpen plaatje dat zowel thema als gerelateerd AP grafisch weergeeft, passend bij afbeeldingen AP's.
- **Alt-tekst** (verplicht bij afbeelding)
- **Realiseert:** AP (of, als het een concept AP moet worden: een BP)
- **Onderdeel van:** het thema waar het bij hoort
- **Heeft bron:** het (externe) document waar het themaprincipe uit gehaald is
- **Is gerelateerd aan:** nauw verwant themaprincipe
- **RelatieToelichting:** een tekstuele beschrijving hoe de verwante principes zich tot elkaar verhouden
- **Vastgesteld in:** Gremium of vergadering waarin concept is goedgekeurd (indien van toepassing)

Met opmerkingen [MV1]: Lijkt me nuttig om status helder te hebben (vastgesteld in of vastgesteld door, welke is de eigenschap?)

Met opmerkingen [DJD2R1]: Ook prima

Flexibiliteit in governance en status themaprincipes

Elk thema heeft een eigen unieke community en structuur, die een zekere mate van flexibiliteit vanuit NORA noodzakelijk maakt: in het ene thema wordt kennis ter plekke opgebouwd door een expertgroep, in een tweede hebben we een kennispartner met een eigen bestaande governance, in het derde is de community sterk wisselend en is alleen de contactpersoon de constante factor. In het eerste geval is het misschien logisch themaprincipes vast te stellen in een vergadering van de expertgroep, in het tweede bepaalt een extern gremium of leidinggevende, in het derde draait het wellicht primair om de hoeveelheid feedback die uit een consultatie komt. Die flexibiliteit is niet erg, mits de drie factoren feedback, besluitvorming en commitment naar de nabije toekomst concreet worden gemaakt.

Ook als het gaat om de mate waarin een themaprincipe voorschrijvend kan zijn is een zekere mate van flexibiliteit geboden. Sommige themaprincipes zullen uit de NORA community komen, deze kunnen alleen voorschrijvend zijn als ze generiek toepasbaar zijn (en uiteindelijk als AP worden goedgekeurd). Maar andere komen uit gremia en bronnen die wellicht hun eigen besluitvorming kennen: de status van de BIO normenkaders in het thema Beveiliging zal bijvoorbeeld niet van NORA komen, maar samenhangen met de wettelijke status van de BIO en de afspraken tussen de wetgever en het CIP dat ze uitwerkt.

Ook hierbij is het vooral belangrijk om duidelijk te zijn: wie hebben dit themaprincipe vastgesteld, voor wie en in welke omstandigheden geldt een eventuele verplichting en van welke aard is die?